

ציונות אכזרית

שני מישורים שונים. אך הם היו צמודים זה לזה. והיה להם מכנה משותף: דמותה, אופייה, צביונה המוסרי של מדינת ישראל. במיקרה הטוב ביותר יאמר ההיסטוריון: זאת היתה השנה שבה התעוררו רבים וטובים בישראל לראות את הבעייה המוסרית, את הסכנות שאימו על המדינה מבנים, בתוך נפשה שלה.

במיקרה הרע ביותר יאמר אותו היסטוריון: וזאת היתה השנה שבה הוכרע, בחשאי, מתחת לפני השטח, המאבק על דמות המדינה. הוכרע לא כמעשה חריפעמי מסויים כלשהו, אלא כארץ מעשים גדולים וקטנים, החלטות, מעשים, מחדלים, הבעות דיעה, פסוקים מיק"י.

כל מאורעות השנה בישראל נבעו במישרין ממאורע שאירע חמש שנים קודם לכן: כיבוש שטחי הגדה המערבית, רצועת עזה, סיני וגולן.

השנה היה קשה לזכור עד כמה היה מאורע זה מיקרי, מתהלקו ועד סופו.

הכיבוש בא בעיקבות משבר, ששום אדם בישראל לא חלם עליו ולא רצה בו. המשבר נולד בעיקבות שורה של מעשי-כשל של מנהיגי מצריים, סוריה וברית המועצות.

כשהחליטה ממשלת ישראל, לבסוף, לצאת למלחמה כדי לשוב קץ למשבר שהפך בזתי נסבל, היא לא חלמה על כיבוש שטחים כדי שהם, ובזריא לא על החזקתם.

ש מאורעות היסטוריים שאירעו בתאריך מסוים שהטביעו חותם בליימחה על שנה. ב-1917 אירעה המהפכה הבולשביקית. ב-1933 הגיע אדולף היטלר לשלטון. ב-1939 פרצה מלחמת-העולם השנייה. ב-1948 קמה מדינת ישראל. ב-1967 פרצה מלחמת ששת הימים.

אולם רוב הדברים הגדולים בהיסטוריה אינם מאורעות דרמטיים, חריפמיים. הם תהליכים. תהליכים שאינם מתרחשים ביום אחד, אף לא בשנה אחת. אין להם התחלה ברורה, שיא מובהק, סיום חד.

יש שנים הנראות, לחיים בהן, בשנים רגיינות. ורק ההיסטוריון ממרחק של עשרות שנים, קובע: בשנה הזאת קרה משהו גדול. ייתכן ששנת תשל"ב היתה שנה כזאת.

ייתכן שבעוד עשרות שנים יקבע ההיפ'טוריון: בשנת תשל"ב החליטה ישראל להיות למדינה קולוניאלית.

ח'ג, נורמות וחקדים

חד מסימנייההיכר של שנה הוא אוצר המילים החדשות שנוצרו בה. מושגים שקיבלו לפתע צביון חדש, משמעות חדשה, מיטען ריגשי חדש.

הסוס של אשכול

אשר ניתנה לצה"ל הפקודה לתקוף את המצרים, הוצב לו יעד אחד ויחיד: להשמיד את הצבא המצרי בסיני, לפי מיטב תורתו הקלאסית של קלאובניק. לא הוטל על הצבא להגיע אל תעלת-סואץ, ולא כל שכן לעבור אותה.

רק תאוצת ההסתערות, והחלטות ספינטאי ניות של כמה מפקדים כשטח, הביאה את צה"ל אל נתיביהמים הגדול, בניגוד להוראות מש"ד דין.

אותו דבר קרה במיזרח. כאשר פתח המלך חוסיין בפעולות-איבה, בניגוד לכל המצופה, הוטל על צה"ל להשמיד את צבאו ולכבוש את ירושלים. כשפגש משה דיין את מפקד החזית, עוזי נרקיס, על הרהצופים, הטיל עליו לרכו את כוחותיו לכיבוש איזור-ירושלים.

אולם נרקיס שלח על דעת עצמו את הכור חות צפונה, ובכך פתח במיבצע שהביא לכיבוש כל הגדה המערבית, וזהיערכות צה"ל על הירדן.

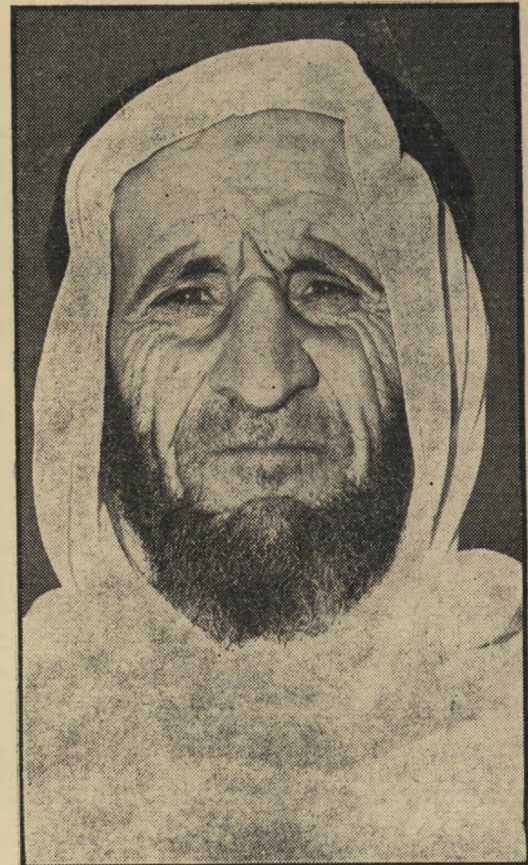
בצפון היתה ההכרעה מיקרית עוד יותר. דיין לא רצה כלל לפתוח במערכה נגד סוריה, והוא דחה את ההכרעה עד הרגע האחרון. רק אז, תחת לחץ כבד, ניתנה הפקודה למיבצע מצומצם לכיבוש מקורות הירדן — מיבצע שגלש בשטח תאוצתו לכיבוש כל רמת-הגולן.

כך, בתום ששת הימים, מצאה ישראל את עצמה כשבידיה שטחים נרחבים מאד — חלקם מיושבים, חלקם ריקים; חלקם בעלי משמעות דתית-לאומית וחלקם חסרי משמעות כזאת; חלקם בעלי אוצרות-טבע, חלקם בעלי כוח-עבודה.

לא היתה כל מדיניות מחושבת, מתוכננת מראש, לגבי המצב החדש. רק ירושלים סופחה מייד, בלהט לאומי-דתי.

הכל זכרו כיצד נאלץ דויד בגוריון ב-1956 לשנות את הקו שלו תוך 24 שעות מן הקצה אל הקצה. מ-מלכות ישראל השלישית" עד החזרת כל השטחים ללא-תנאי. איש לא היה בטוח שהפעם זה יהיה אחרת. לוי אשכול, ה"מגמגם", אישיהפשרות, אלוף המשאיהמתן, קבע אז את המדיניות: לנסות להחזיק בכל; לדחות את כל ההכרעות; להפריח מסדיעשן פמוך של סוסמות פשרניות-דמראיתיעין אך ממולכדות-למעשה; להרוויח זמן, זמן, זמן.

הפילוסופיה שעמדה מאחורי מדיניות זו היתה טמונה * קארל פון קלאוזביץ, הוגה-הדעות הפרוטי הגדול, קבע שהדבר המכריע במלחמה הוא השמדת הצבא היריב, בניגוד ליעדים כגון כיבוש שטחים.

שייך עקובה אחרי הריסוס

המידה העיקרית שיצרה תשל"ב היתה: "ה ריג".

המילה החשובה השנה: "נורמות". מושג חדש: "ה הזיז תושבים". אימרה גדולה: "פסטיבלים עולים כסף". סוסמה מפיערה: "תקדים".

שלוש מחמש המילים האלה נולדו בפרשות הקשורות ביחס המדינה לערבים בשטחים המחזקים ובישראל: פיתחתרפית, עקובה, בירעם ואיקרית.

שתי המילים האחרות נולדו בשערוריות הפנימיות: נתיבי נפט, אוטוקארס, ורד, ועוד.

צנחן במלחמת ששת הימים

בבדיחה אודות איש שהבטיח ללמד את סוסו של הפריץ קרוא וכתוב תוך שנה: "או שהסוס ימות עד אז, או שהפריץ ימות, או שאני אמות."

חוסין, דיין ועדאפאת

משך קרוב לחמש שנים, נשאר המצב פחות או יותר כמו שהיה, ללא הכרעה פנימית וחיצונית. הלחצים הבינלאומיים היו רבים, המצרים והפידיאיון לחמו, האיום הסובייטי התגבר, ארה"ב איימה בשלום כפוי.

בשנת תשל"ב נעלמו כל הדחצים האלה. מלחמת הפידאיון התמוטטה כליל, אחרי שכבר קודם לכן נפסקה האש בחזית התעלה. ארצות-הברית, האחוזה בולמוס של בחירות, הפסיקה את כל הלחצים, מילאה את כל סלי ישראל בנשק ובדולארים. ולקראת סוף השנה סולקו הסובייטים במפתיע ממצריים, ונעלם האיום הממשי האחרון.

בקרב הערבים עצמם השתרר תהוררבוהו. תוכניות גראנדיוזיות של איחודים ופדרציות ניסרו בחלל, בעוד שהפילוג גבר והתעמק, ולא היו שתי מדינות ערביות שיכלו לשתף פעולה ביניהן בכנות וברציפות. המדינה העיקרית מצריים, התנדנה בין מצבירוח ונטיות מדיניות, ללא יכולת להחליט על קו ברור ולדבוק בו. הפלסטינים נשחקו בין דיין, חוסיין, ועראפאת למיניהם, ללא יכולת לגבש מנהיגות לאומית תקיפה ומוסמכת.

כך, לפתע, מצאה צמרת ישראל את עצמה חופשית לחלוטין — ללא אויב שיש להתייחס בו, ללא דחצים בינלאומיים שיש לתמרן ביניהם, וללא אופוזיציה פנימית יעילה.

היא יכלה לעשות כימעט כאוות נפשה, בשום רגע לא נתקבלה החלטה ברורה וזמין